

SYSTEMY EDUKACJI W EUROPIE – STAN OBECNY I PLANOWANE REFORMY

PORTUGALIA

1. Populacja uczących się i język nauczania

W latach 2006/07 osoby w wieku 0-29 lat stanowiły 34,9 % ludności (3 695 864), a 31,1 % było objęte kształceniem obowiązkowym (1 149 394 uczniów). Językiem nauczania jest język portugalski.

2. Administracja i zarządzanie

Rząd portugalski finansuje szkoły państwowe oraz wspomaga placówki prywatne związane umową z Ministerstwem Edukacji, która jest zawierana w przypadku rejonów, w których występuje niewystarczająca liczba miejsc w szkołach państwowych.

Wysokość wsparcia finansowego zależy od liczby uczniów uwzględnionych w umowie asocjacyjnej oraz zawiera koszty wynagrodzenia kadry nauczycielskiej i pozostałego personelu oraz koszty bieżące.

Placówki prywatne podlegają administracyjnym i finansowym inspekcjom przeprowadzanym przez kompetentne władze Ministerstwa.

Funkcjonują ponadto niezależne placówki prywatne, które nie otrzymują dofinansowania ze strony państwa i które posiadają (lub nie) autonomię pedagogiczną i działają równolegle z placówkami państwowymi. Autonomia polega na samodzielnym przeprowadzaniu przez szkołę oceny ucznia, natomiast do egzaminów końcowych uczniowie szkół prywatnych przystępują w placówkach państwowych. Edukacja w nich jest odpłatna.

W roku szkolnym 2006/07 rozkład procentowy populacji szkolnej przedstawiał się następująco:

2006/07			
Poziom kształcenia	Szkoły publiczne	Szkoły prywatne finansowane ze środków publicznych	Niezależne szkoły prywatne
ISCED 0	51,5 %	0,6 %	47,9 %
ISCED 1	88,8 %	2,8 %	8,4 %
ISCED 2	87,6 %	6,9 %	5,5 %
ISCED 3	81,1 %	5,5 %	13,4 %

Ministerstwo edukacji wytycza ogólną politykę edukacyjną. Wdrażaniem polityki ministerstwa, opracowywaniem wytycznych oraz koordynacją i wspieraniem działalności wszystkich placówek oświatowych zajmuje się pięć organów regionalnych.

W autonomicznych regionach Madery i Azorów oświatą zarządzają samorzady regionalne poprzez sekretariaty ds. edukacji.

Gminne rady ds. edukacji również pełnią istotną rolę w procesie koordynacji i wspomagania systemu oświaty.

Od 1998 r. szkoły, lub też organy je prowadzące, posiadają znacznie szerszą autonomię. W 2007 r., przedstawiciele Ministerstwa Edukacji i zainteresowanych szkół oraz partnerzy lokalni spotkali się, aby negocjować warunki umów dotyczących zakresu autonomii i rozwoju. Celem spotkania było uzgodnienie nowego podziału obowiązków.

Przeprowadzanie inspekcji należy do zadań Generalnego Inspektoratu ds. Oświaty, a delegatury regionalne Inspektoratu nadzorują wszystkie aspekty funkcjonowania systemu oświaty.

Za sektor szkolnictwa wyższego odpowiada Ministerstwo Nauki, Technologii i Szkolnictwa Wyższego. Uczelnie posiadają szeroko pojętą autonomię.

3. Edukacja przedszkolna

Edukacja przedszkolna w Portugalii stanowi pierwszy etap kształcenia. Jest nieobowiązkowa dla dzieci w wieku od 3 do 5 lat, a placówki przedszkolne prowadzone są zarówno przez państwo, jak i podmioty prywatne i spółdzielcze, instytucje wsparcia społecznego oraz organizacje non-profit.

Publiczna sieć przedszkoli, w całości finansowana ze środków publicznych, które pokrywają również koszty kształcenia w placówkach prowadzonych w ramach sieci prywatnych i socjalnych. W niezależnych przedszkolach prywatnych za opiekę nad dziećmi pobiera się opłaty.

W roku szkolnym 2006/07 współczynnik skolaryzacji w edukacji przedszkolnej wynosił 78,6 %.

4. Kształcenie obowiązkowe

a) Etapy

Poziom	Klasy	Wiek
<i>Ensino básico - 1.º e 2.º ciclos</i> (edukacja podstawowa)	Klasy I-IV (I cykl)	wiek: 6-10 lat
	Klasy V-VI (II cykl)	wiek: 10-12 lat
<i>Ensino básico – 3.º ciclo</i> (edukacja średnia I stopnia)	Klasy VII-IX (III cykl)	wiek: 12-15 lat

Kształcenie jest obowiązkowe w wieku od 6 do 15 lat. Uczniowie, którzy osiągnęli limit wieku kształcenia obowiązkowego (15 lat), a nie ukończyli z pozytywnymi ocenami IX klasy, mogą kontynuować kształcenie obowiązkowe w ramach kształcenia dorosłych.

b) Warunki przyjęć

Przyjęcie do *ensino básico* opiera się w głównej mierze na zasadzie rejonizacji, jednak rodzice mają możliwość umieszczenia swoich dzieci w innych szkołach, jeśli tylko dysponują one wolnymi miejscami.

Nauka w szkołach państwowych jest bezpłatna. Państwo wspomaga finansowo również szkoły prywatne zawierając z nimi umowy, jeśli zlokalizowane są w rejonach, w których szkoły państwowe nie funkcjonują lub nie dysponują wystarczającą liczbą miejsc.

c) Dzienny/tygodniowy/roczny wymiar zajęć

Tygodniowy wymiar zajęć jest różny dla poszczególnych przedmiotów i poziomów:

Ensino Básico (kształcenie obowiązkowe)	Liczba godzin tygodniowo
I cykl (klasy I-IV)	25 godzin dla każdego roku
II cykl (klasy V-VI)	24 godziny dla każdego roku (16 lekcji trwających 90 minut)
III cykl (klasy VII-IX)	ok. 25, 5 godziny (odpowiednio, 17, 17 i 17,5 lekcji trwających 90 minut dla poszczególnych lat)

W I cyklu na dzienny wymiar zajęć składa się 5 godzin obowiązkowych oraz 3 godziny nieobowiązkowych zajęć dodatkowych.

W przypadku II i III cyklu, organ zarządzający szkołą, przestrzegając ogólnych zasad w korzystaniu ze swojej pedagogicznej autonomii, ustala rozkład zajęć uczniów na każdy dzień.

Ogólne zasady dotyczące organizacji roku szkolnego są następujące:

- Rok szkolny trwa od 1 września do 31 sierpnia;
- Na rok szkolny, którego plan jest zatwierdzany corocznie przez Ministra Edukacji, składa się 180 dni zajęć dydaktycznych w placówkach szkolnych prowadzących kształcenie obowiązkowe;
- Po każdym semestrze, trwającym średnio 3 miesiące, następują dwutygodniowe ferie;
- Okresy Świąt Bożego Narodzenia, Wielkanocy oraz Karnawału są wolne od zajęć szkolnych;
- Zajęcia szkolne rozpoczynają się pomiędzy 12 a 16 września i kończą się w drugiej połowie czerwca, z wyjątkiem klasy IX, która ma swoje zakończenie się w późniejszym terminie z uwagą na państwowe egzaminy końcowe.

d) Wielkość klas/podział uczniów na klasy

Klasy w I cyklu powinny liczyć co najwyżej 24 uczniów, podczas gdy w II i III cyklu liczba uczniów może wynosić od 24 do 28. Klasy integracyjne składają się najwyżej z 20 uczniów, z czego na jedną klasę przypadać może maksymalnie 2 uczniów niepełnosprawnych.

W I cyklu uczniowie rozpoczynający naukę w danym roku szkolnym są dzieleni na klasy lub grupy i, niezależnie od ich indywidualnych postępów, kontynuują naukę wspólnie przez cały cykl. Również przez cały cykl klasę czy grupę prowadzi ten sam nauczyciel. W cyklach II i III klasy składają się z uczniów, odpowiednio, w wieku 10-12 i 12-15 lat. W żadnym cyklu klasy nie mogą składać się wyłącznie z uczniów powtarzających rok.

W trakcie I cyklu lekcje prowadzone są przez nauczycieli przedmiotów zintegrowanych, wspieranych zazwyczaj przez nauczycieli przedmiotów takich jak język angielski, muzyka i wychowanie fizyczne. Kształcenie w II i III cyklu jest prowadzone przez nauczycieli, którzy specjalizują się w poszczególnych przedmiotach lub dziedzinach przedmiotowych.

e) Programy i treści nauczania

Ministerstwo Edukacji określa podstawy programowe dla całego kraju. Wydaje także ogólne wytyczne w zakresie metodyki nauczania, które w trakcie realizacji nauczyciele szkół dostosowują do warunków lokalnych.

Przedmiotami obowiązkowymi są: język portugalski, matematyka, języki obce, historia i geografia Portugalii, przedmioty ścisłe i przyrodnicze, wychowanie fizyczne oraz sztuka.

Ministerstwo Edukacji opracowuje listę zrecenzowanych i zaakceptowanych podręczników szkolnych, spośród których szkoły mogą dowolnie wybierać te najbardziej odpowiednie.

f) Ocena, promocja i kwalifikacje

Na początku roku szkolnego, rada pedagogiczna, stosując się do zaleceń zawartych w podstawie programowej, określa zasady oceniania dla każdego cyklu dydaktycznego i poszczególnych lat nauki – odbywa się to na podstawie propozycji rady nauczycieli w przypadku I cyklu oraz propozycji działu ds. programów nauczania i koordynatorów poszczególnych cykli w przypadku cykli II i III.

Proces oceniania prowadzi się stosując metody oceny diagnostycznej, formatywnej i sumatywnej. Za ocenę ucznia i wystawianie stopni na zakończenie semestru i roku szkolnego odpowiada nauczyciel. Uczniowie oceniani są na zakończenie każdego semestru i każdego roku szkolnego. Na zakończenie klas IV, VI i IX odbywają się egzaminy państwowe z języka portugalskiego i matematyki. W klasach IV i VI uczniowie przystępują ponadto do sprawdzianów przeprowadzanych w ramach monitoringu i ewaluacji systemu edukacji, prowadzonych w celu podniesienia jakości kształcenia. Odbywające się na zakończenie IX klasy egzaminy państwowe mają na celu dokonanie oceny ucznia i przyznanie mu świadectwa.

Z wyjątkiem pierwszego roku nauki, uczniowie mogą powtarzać rok, jeśli nie nabyli umiejętności określonych w programie nauczania.

Na zakończenie III cyklu wszyscy uczniowie, którzy przystąpili do egzaminów państwowych i je zdali, otrzymują świadectwo ukończenia obowiązkowej szkoły ogólnokształcącej umożliwiające wstęp do szkoły średniej II stopnia.

Poza kształceniem ogólnym, prowadzone są również ścieżki kształcenia zawodowego dla uczniów powyżej 15 roku życia, którzy nie ukończyli edukacji obowiązkowej. Po ukończeniu takiej ścieżki uczniowie otrzymują zarówno świadectwo ukończenia kształcenia ogólnego, jak i zawodowego.

5. Szkolnictwo średnie II stopnia i policealne

a) Rodzaje kształcenia

Typ programów kształcenia	Klasy	Wiek
<p>Kształcenie na poziomie szkoły średniej II stopnia</p> <ul style="list-style-type: none"> • Programy ogólnokształcące: matematyczno-przyrodnicze i humanistyczne (<i>Científico-humanístico</i>) • Programy techniczne (<i>Tecnológico</i>) • Programy artystyczne (<i>Artístico especializado</i>) • Programy zawodowe (<i>Profissional</i>) 	X, XI i XII	15-18 lat
<p>Kształcenie policealne</p> <p>Specjalistyczne programy techniczne - CET (<i>Cursos de Especialização Tecnológica</i>)</p>		18 -19 lat

Szkolnictwo średnie II stopnia obejmuje szkoły państwowe, szkoły prywatne finansowane ze środków publicznych oraz niezależne szkoły prywatne.

b) Kryteria przyjęć

Rekrutacja uczniów do szkół średniej II stopnia generalnie odbywa się zgodnie z zasadą rejonizacji, jednak na życzenie rodziców możliwe jest umieszczenie dziecka poza rejonem w miarę wolnych miejsc w danej szkole, a także wybranie profilu zgodnego z preferencjami ucznia.

W państwowych szkołach średnich nie pobiera się opłat. Państwo wspomaga również, w ramach umów, placówki prywatne działające w rejonach, w których szkoły państwowe nie funkcjonują lub nie dysponują wystarczającą liczbą miejsc.

c) Programy i treści nauczania

Na poziomie krajowym opracowywane są programy nauczania, spośród których szkoły wybierają te, które będą realizować. Wybór programu może być uzależniony od lokalnych/regionalnych warunków socjoekonomicznych lub od zapotrzebowania rynku pracy na konkretne kwalifikacje.

Organizacja kształcenia ogólnego przybiera różne formy w ramach dwóch zasadniczych profili kształcenia: programy zorientowane na dalszą naukę oraz programy zorientowane na podjęcie pracy zawodowej. Uczniowie mogą zmienić profil kształcenia w trakcie nauki.

Programy oferowane przez szkoły zawodowe przeznaczone są dla osób, których celem po ukończeniu szkoły jest natychmiastowe podjęcie pracy zawodowej.

Specjalistyczne programy artystyczne skierowane są do osób odznaczających się wyjątkowymi zdolnościami i oferują kształcenie w zakresie sztuk wizualnych, sztuk audiowizualnych, tańca i muzyki.

Komponent ogólny, wspólny dla wszystkich profili kształcenia ogólnego, obejmuje następujące przedmioty obowiązkowe: język portugalski, język obcy, filozofię i wychowanie fizyczne, podczas gdy komponent ogólny wspólny dla profili kształcenia zawodowego obejmuje język portugalski i język obcy.

Programy kształcenia dorosłych mają stwarzać „drugą szansę” tym osobom, które przerwały naukę w szkole lub nie miały możliwości jej kontynuowania w młodszym wieku.

Specjalistyczne programy techniczne w ramach kształcenia policealnego promują ścieżkę edukacyjną, która łączy zdobywanie kwalifikacji z jednoczesnym nabywaniem umiejętności i kompetencji zawodowych.

d) Ocena, promocja i kwalifikacje

Do rozpoczęcia nauki w szkole średniej II stopnia uczeń musi posiadać świadectwo ukończenia dziewięcioletniego kształcenia obowiązkowego. Uczeń ubiegający się o przyjęcie do szkoły zawodowej również powinien ukończyć edukację obowiązkową lub posiadać równoważne kwalifikacje. Uczniowie powyżej 18 roku życia, którzy chcą kontynuować naukę, realizują programy w ramach kształcenia dorosłych.

Uczniowie są oceniani na zakończenie każdego semestru i każdego roku szkolnego. Do uzyskania promocji konieczne jest uzyskanie min. 10 punktów (w skali 0-20) w wyniku oceny przeprowadzanej na szczeblu szkoły. Na zakończenie nauki w klasach realizujących programy matematyczno–przyrodnicze i humanistyczne dla uczniów organizowane są ogólnokrajowe egzaminy. Uczniowie, którzy ukończyli ten cykl kształcenia, otrzymują świadectwo ukończenia szkoły średniej; uczniowie, którzy ukończyli szkoły techniczne lub artystyczne, otrzymują zarówno świadectwo kwalifikacji zawodowych III poziomu, jak i świadectwo ukończenia szkoły średniej. W szkołach zawodowych uczniowie otrzymują świadectwo potwierdzające uzyskanie kwalifikacji zawodowych III poziomu, które uznaje się również za równorzędne świadectwu ukończenia szkoły średniej. Uczniowie, którzy ukończyli kształcenie policealne otrzymują zarówno świadectwo potwierdzające zdobycie specjalizacji technicznej jak i kwalifikacji technicznych IV poziomu. Po ukończeniu specjalistycznego kształcenia technicznego można również otrzymać zaświadczenie o posiadaniu kwalifikacji zawodowych.

Warunkiem wstępu na wyższe uczelnie jest zdanie egzaminów państwowych (*exames nacionais*) obejmujących szereg przedmiotów wskazanych przez Ministerstwo Nauki, Technologii i Szkolnictwa Wyższego.

6. Szkolnictwo wyższe

a) Rodzaje uczelni

Organizacja szkolnictwa wyższego w Portugalii opiera się o system dualny, obejmujący kształcenie uniwersyteckie i politechniczne, funkcjonujący na uczelniach państwowych, prywatnych i prowadzonych przez partnerstwa.

Uczelnie wyższe są uprawnione do prowadzenia kształcenia innego niż wyższe, np. kursów policealnych w ramach specjalistycznego kształcenia zawodowego. Osoby, które ukończyły takie kursy mogą ubiegać się o miejsce na studiach wyższych na pokrewnych kierunkach, a kursy policealne mogą być uznane za część tych studiów.

b) Warunki wstępu

Obowiązują następujące warunki wstępu na studia wyższe: ukończenie szkoły średniej lub kształcenia na równorzędnym poziomie, zdanie egzaminów wstępnych z określonych przedmiotów zgodnie z wybranym kierunkiem studiów z wynikiem min. 95 punktów oraz spełnienie innych warunków dla kandydatów na danym kierunku.

Liczba miejsc na studia wyższe jest ograniczona zgodnie z zasadą numerus clausus.

c) Kwalifikacje

W ramach szkolnictwa wyższego przyznaje się następujące tytuły akademickie: licencjat (*licenciado*), magister (*mestre*) i doktor (*doutor*).

Uniwersytety i politechniki przyznają stopnie akademickie *licenciado* i *mestre*.

Studia prowadzące do uzyskania stopnia *licenciado* w ramach studiów politechnicznych obejmują zazwyczaj 180 punktów kredytowych i trwają co najmniej 6 semestrów.

Studia prowadzące do uzyskania stopnia *licenciado* w ramach studiów uniwersyteckich obejmują od 180 do 240 punktów kredytowych i trwają od 6 do 8 semestrów.

Studia prowadzące do uzyskania stopnia *mestre* obejmują 90 do 120 punktów kredytowych i trwają od 3 do 4 semestrów.

Stopień akademicki *doutor* jest przyznawany tym studentom, którzy w ramach studiów doktoranckich przeprowadzili zaawansowane badania naukowe w wybranej dziedzinie i zaprezentowali wyniki podczas obrony pracy doktorskiej.

Czesne określane jest przez poszczególne uczelnie zależnie od rodzaju i jakości oferowanych studiów.

7. Kształcenie specjalne

Idea kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (SEN) dotyczy każdego dziecka czy nastolatka wykazującego ciągle trudności na różnych płaszczyznach: komunikacji, uczenia się, mobilności, autonomii, stosunków interpersonalnych i uczestnictwa społecznego.

Kształcenie specjalne ma przeciwdziałać wykluczeniu edukacyjnemu i społecznemu, równość szans w dostępie do wiedzy i możliwości edukacyjnych, autonomię ucznia oraz jego równowagę emocjonalną, jak również ma przygotować do dalszej nauki i przyszłego życia zawodowego.

Aby przystosować proces dydaktyczny do potrzeb takich uczniów, możliwe jest podejmowanie różnych działań wspierających, takich jak: spersonalizowana pomoc pedagogiczna, dostosowywanie programów nauczania do indywidualnych potrzeb, odpowiednie procedury przyjmowania i oceniania ucznia, indywidualny program nauczania, technologie wspierające.

Dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi opracowuje się indywidualny program nauczania, który zawiera: raport na temat ich dotychczasowych wyników w nauce, zakres niezbędnych modyfikacji w programie nauczania, procedurę oceniania, wsparcie specjalistów oraz specjalistyczne wyposażenie.

Szkoły mogą zawiązywać partnerstwa z prywatnymi instytucjami pomocowymi czy ośrodkami edukacyjnymi, aby dzięki wspólnemu wysiłkowi, metodom i zasobom dążyć do skutecznego rozwiązywania różnego rodzaju problemów.

Przedziały wiekowe określone dla uczniów objętych obowiązkiem szkolnym tj. od 6 do 15 roku życia nie mają zastosowania w przypadku kształcenia SEN.

W 2008 r. odsetek uczniów w wieku objętym obowiązkiem szkolnym, którzy pozostawali poza systemem kształcenia ogólnodostępnego wynosił 0,3.

8. Nauczyciele

Zgodnie z Ustawą o systemie edukacji, kształcenie nauczycieli na potrzeby wszystkich poziomów edukacji (oprócz szkolnictwa wyższego) obejmuje także kształcenie specjalistyczne oraz doskonalenie zawodowe.

Kształcenie nauczycieli odbywa się na uniwersytetach i politechnikach. Zdobywanie tytułu magistra jest równoznaczne z osiągnięciem minimalnych kwalifikacji niezbędnych do wykonywania zawodu nauczyciela, zgodnie ze zmianami związanymi z wdrażaniem Procesu Bolońskiego.

Nauczyciele prowadzący zajęcia w przedszkolach oraz w I i II cyklu edukacji obowiązkowej kształcą się w Kolegiach Nauczycielskich (*Escolas Superiores de Educação*), które działają przy uniwersytetach i politechnikach. Nauczyciele zatrudnieni w III cyklu i w szkołach średnich II stopnia kształcą się na uniwersytetach.

Kształcenie specjalistyczne prowadzone przez uczelnie ma na celu przygotowanie studentów do zajmowania stanowisk zarówno nauczycielskich, jak i administracyjnych w ramach sektora edukacji.

Doskonalenie zawodowe jest jednakowe dla wszystkich nauczycieli na wszystkich poziomach edukacyjnych (oprócz szkolnictwa wyższego) i ma na celu poprawę jakości kształcenia.

Do wykonywania zawodu nauczyciela niezbędne są kwalifikacje zawodowe uzyskane na uniwersytecie lub politechnice uprawniające do nauczania danej grupy wiekowej lub na danym poziomie edukacyjnym. Kandydat musi również zdać test wiedzy i kompetencji, a także odbyć staż i uzyskać na jego zakończenie ocenę "dobry" lub wyższą. Ocena stażu uwzględnia pedagogiczne i dydaktyczne kompetencje kandydata.

Zatrudnianie nauczycieli w sektorze publicznym odbywa się poprzez krajowy system rekrutacji a kwalifikacje akademickie i doświadczenie zawodowe stanowią podstawowe kryteria selekcji. Wyróżnia się dwie kategorie nauczycieli – nauczyciel oraz starszy nauczyciel wykwalifikowany. Osoby należące do drugiej kategorii koordynują i oceniają pracę grupy pierwszej.

Nauczyciele zatrudnieni w sektorze publicznym posiadają status urzędnika państwowego.

9. Aktualne reformy i priorytety w dziedzinie edukacji

Największe wyzwanie strategiczne w ramach priorytetów portugalskiej polityki edukacyjnej stanowi poprawa jakości kwalifikacji i kompetencji społeczeństwa portugalskiego. Priorytety te wyznaczone zostały przez Strategię Lizbońską, która podkreśla nieocenioną rolę edukacji w procesie

ekonomicznego i technologicznego rozwoju, w umacnianiu spójności społecznej, oraz w zapewnianiu osobistego spełnienia oraz aktywnej postawy obywatelskiej.

Szkołom nadana została priorytetowa pozycja w obszarze polityki edukacyjnej, co wiąże się z usprawnianiem ich rutynowych działań, podnoszeniem kwalifikacji nauczycieli i podnoszeniem wyników uczniów w celu ograniczenia wysokiej liczby osób przedwcześnie opuszczających szkołę. We współpracy z lokalnymi władzami, podejmowane są również liczne działania na rzecz poprawy warunków kształcenia, zarówno na poziomie przedszkoli, jak i w I cyklu edukacyjnym.

Na poziomie edukacji przedszkolnej pierwszeństwo przyznano w szczególności planowi rozwoju sieci placówek publicznych, co umożliwi dostęp do przedszkoli wszystkim dzieciom, a także rozbudowie planów nauczania promujących zajęcia kulturalne i społeczno-edukacyjne podejmowane we współpracy z rodzicami.

W cyklu I podstawowym celem jest reorganizacja i modernizacja sieci placówek szkolnych (zlokalizowanie szkół przeznaczonych do zamknięcia oraz tych, które powinny nadal funkcjonować) oraz renowacja lub budowa nowych szkół. Wprowadzono również całodzienne zajęcia szkolne z rozbudowanymi planami nauczania, co pozwala szkołom na prowadzenie zajęć dodatkowych, takich jak obowiązkowy język angielski, czy korepetycje dla wszystkich uczniów, jak również zajęcia ruchowe, muzyczne czy nauka innych języków obcych.

W ramach szkolnictwa obowiązkowego wprowadzono ponadto:

- zasadę całkowitego wypełniania czasu lekcji, aby zapewnić nieprzerwane zaangażowanie uczniów w pracę nawet podczas chwilowej nieobecności nauczyciela,
- zajęcia wyrównawcze lub alternatywne ścieżki edukacyjne,
- plan działania na rzecz poprawy wyników z matematyki,
- Krajowy Plan na rzecz Czytelnictwa mający na celu zaszczepienie nawyków prowadzących do poprawy kompetencji w czytaniu i pisaniu.

Jednym z kluczowych celów polityki oświatowej jest ustanowienie kształcenia obowiązkowego (12-letni okres nauki) jako minimalnego poziomu kwalifikacji dla całego społeczeństwa portugalskiego. Cel ten jest obecnie realizowany poprzez zwiększanie i różnicowanie możliwości kształcenia zawodowego dzięki zwiększeniu liczby miejsc na kursach zawodowych prowadzonych przez placówki publiczne i prywatne. Kursy tego typu stanowią mają połowę wszystkich kursów na poziomie szkoły średniej II stopnia. Zmiany są wprowadzane w ramach programu rządowego "Nowe możliwości", który ma na celu modernizację kraju prowadzącą do ustanowienia społeczeństwa wiedzy oraz podniesienie kwalifikacji dorosłej populacji Portugalii, jednocześnie przeciwdziałając wszelkim przejawom wykluczenia społecznego. Aby osiągnąć powyższe cele, podjęto różne przedsięwzięcia edukacyjne, m.in.: rozbudowano sieci Ośrodków Uznawalności Kwalifikacji (*Centros Novas Oportunidades*), przyjęto podejście zorientowane na zdobycie kluczowych kompetencji w trakcie 12-letniego obowiązkowego okresu nauki oraz zwiększono dostęp do informacji dotyczących oferty edukacyjnej.

Kolejnym istotnym elementem zmian jest przegląd mechanizmów zarządzania w sektorze edukacji, co ma na celu usprawnienie prowadzenia szkół i pracy nauczycieli. W związku z tym, zasady corocznej rekrutacji kadry nauczycielskiej zostały zmodyfikowane w taki sposób, aby na okres co najmniej 3 lat ograniczyć rotację pracowników. Korzystając z możliwości wynikających z wdrożenia Procesu Bolońskiego, dokonano również zmian w uprawnieniach dotyczących kwalifikacji nauczycieli i położono większy nacisk na aspekt naukowy w procesie kształcenia nauczycieli.

Podkreślono również znaczenie autonomii szkół, która związana jest z istotnym zadaniem tworzenia kultury ewaluacji w obrębie wszystkich obszarów sektora edukacji. W związku z tym opracowuje się narzędzia do ewaluacji szkół, nauczycieli, podręczników szkolnych i programów nauczania. Ewaluacja ma służyć podnoszeniu jakości kształcenia opartego na wysokich standardach i dyscyplinie.

Reformy, wprowadzone ostatnio w portugalskim systemie edukacji, opierają się na dwóch podstawowych koncepcjach - idei gospodarki opartej na wiedzy i koncepcji społeczeństwa

informacyjnego oraz wspieraniu i wzmacnianiu dynamiki zmian poprzez nadanie szkołom nowej roli – miejsca, w którym zdobywa się wiedzę, nabywa się umiejętności i kompetencje, oraz kształtuje postawy i rozwija zainteresowania.

W związku z tym, wdrożono Technologiczny Plan na rzecz Edukacji (TPE) z nadzieją na zwiększenie dostępu szkół do technologii komunikacyjno-informacyjnych. W ramach TPE podjęte zostały różnego rodzaju inicjatywy:

- programy *e.escola*, *e.professor* oraz *e.opportunidades*, które umożliwiają uczniom (cykl I i II edukacji obowiązkowej oraz szkoły średnie II stopnia), nauczycielom oraz słuchaczom w ramach kształcenia dorosłych nabycie, na preferencyjnych warunkach, laptopów ze stałym łączem internetowym. Program objął również uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, stwarzając możliwość korzystania z komputera z dostępem do Internetu ponad 250 osobom,
- program *e.escolinha*, umożliwiający uczniom I cyklu edukacji obowiązkowej (6-10 lat) nabycie, na preferencyjnych warunkach, pierwszego laptopa (*Magalhães*) ze stałym łączem internetowym,
- kilka znaczących firm z branży ICT wspiera TPE poprzez połączenie swych sieci komputerowych z siecią Ministerstwa Edukacji, którego głównym celem jest oferowanie praktyk dla uczniów odbywających kształcenie zawodowe,
- Akademie ICT stwarzają możliwość zintegrowania w kontekście szkolnym systemu certyfikacji oraz programów kształcenia w obszarze technologii. Akademie mają być wspierane przez firmy z branży ICT takie jak Apple, Cisco, Linux, Microsoft, Oracle i Sun.
- połączenie sieci komputerowych Ministerstw Edukacji, Obrony Narodowej, Gospodarki i Innowacji, Sprawiedliwości, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych umożliwia objęcie Planem publicznych placówek edukacyjnych podlegających powyższym resortom.

Aktualne reformy przeprowadzane są w ramach obecnego programu rządowego i zostaną zrealizowane do roku 2010.

Opracowanie: Portugalskie Biuro Eurydice

Bardziej szczegółowe informacje o systemach edukacji w Europie można znaleźć w prowadzonej przez EURYDICE bazie danych EURYBASE (<http://www.eurydice.org>).

Ostatnia aktualizacja: czerwiec 2009